

YENİ TÜRKİYE'NİN KURULUŞU: TEK ÜLKEDE YALNIZ DEVRİM

Ertan EĞRİBEL*

ÖZET: Türkiye Doğu uygarlık alanındadır, Anadolu Türklüğü de bir Doğu toplumdur. Anadolu Türklüğünün Batı'ya karşı direnişi ve sadece Doğu'da değil, Batı'da da dikkatle izlenmekte ve geniş kesimleri etkilemektedir. Anadolu Türklüğünün Doğu-Batı içindeki yeri ve rolü günümüzü de etkilemektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu Anadolu Türklüğünün XX. yüzyılda aldığı biçimdir. Anadolu hareketinin yönünü belirleyen ve diğer güçlerden onu ayıran en önemli özelliği toplumlararası ilişkiler içinde yerini ve rolünü belirleme çabası içinde iktidarını Anadolu Türklüğüne dayama çabasıdır. Mevcut egemen koşullara karşı Anadolu hareketinin Türk özelliği ve Batı dünya egemenlik düzeni ile çelişkisi ona bağımsız bir halk ayaklanması niteliği kazandırmıştır. Günümüzde Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşuna yönelik siyasi suçlamalarla karşılaşmaktadır. Bu eleştiri giderek yeni bir devlet çözümünün ve kavrayışı olmanın dışında devletin ve siyasetin reddedilmesine dönüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Türklüğü, Yeni Türkiye, Cumhuriyet.

The Establishment of The New Turkey: A Lone Revolution in a Single Country

ABSTRACT: Turkey is located within the realm of Eastern civilizations, and the Turkish community of Anatolia is a part of this Eastern societal construct. The resistance of the Anatolian Turks against the West is closely monitored not only in the East but also in the West, and it significantly influences wide-ranging groups. The position and role of the Anatolian Turks within the East-West dichotomy continue to have an impact on modern times. The foundation of the Republic of Turkey represents the form that Anatolian Turkishness took in the 20th century. A defining feature that guides the Anatolian movement and sets it apart from other forces is its endeavor to base its power on the Anatolian Turkish identity within the framework of international relations. The Turkish characteristic of the Anatolian movement and its conflict with the Western global hegemony have given it the nature of an independent national uprising against the prevailing dominant conditions. Today in Turkey, there are political allegations regarding the establishment of the republic. This critique is increasingly evolving into a rejection of both the state and politics, transcending the pursuit of a new state formation and understanding.

Keywords: Anatolian Turks, New Turkey, Republic.

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, ertanegribel@yahoo.com.tr, ORCID:0000-0003-1742-8006.

Giriş Yerine

Bu yıl Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılı. Devlet/toplum düzeyinde bağımsızlık/kuruluş yıldönümleri ve kutlamaları bir anlamda geçmişi değerlendirme, bugünün sorun ve imkânları ile ilgili sonuçlar çıkarma cabasıdır.¹ Günümüzde çoğu konunun ve sorunun açıklanması Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla temellendirilmektedir. Osmanlı'nın tasfiyesi ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu dünya savaşı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ortaya çıkan bu değişimi dünyada ortaya çıkan değişimden bağımsız olarak almak mümkün değildir. Türkiye Cumhuriyeti'ni kendi başına ve kendi önemiyle açıklamak derken öncelikle anlaşılması gereken budur. Osmanlı'nın tasfiyesi ve yeni Türkiye devletinin kuruluşu günümüz sorun ve imkanlarını anlayabilmek için önemlidir.

Cumhuriyetin kuruluşu Türk toplum tarihinin son dönemin daha ötesi yeni bir dönemin başlangıcı/geçmişten kopuş olarak görülmektedir. Ancak kendi başına önemli olan bu olayı Türk toplum tarihinde 1-Anadolu'nun Türkleşmesi ve bunun siyasi ifadesi olan Osmanlılıktan ve 2-Batılılaşma olayı ile ilişkili olarak almak daha geçerli bu yoldur.² Her iki olay da Türk toplum tarihi açısından olduğu gibi Doğu-Batı çelişkisi açısından da devrimci bir olaydır. Etkisi günümüzde de sürmektedir. Yeni Türkiye'nin ve cumhuriyetin kuruluşunun 100. yılının kendi başına önemini ve sürekliliğini ortaya koymak için Türk toplum tarihindeki bu iki olayla ilişkisi içinde ele almak gerekir. Yeni Türkiye'nin kuruluşu bu iki olaya bağlı bir kopuş veya sıçrama değil, bunun içinde devrimci bir devamdır. Yeni Türkiye XX. yüzyılda I. Dünya Savaşı sonrası toplumlararası ilişkilerin yeni bir biçim, dünyanın yeni bir görünüş kazandığı dönemde ortaya çıkmıştır. Batı dünya egemenliği yeni bir biçim kazanması yanında, Doğu toplumları da bir değişim içindedir. Türkiye'de sosyolojinin ortaya çıkması ve dinamizmi de bununla ilgilidir.³ Bu değişimin XIX. yüzyılda başladığı bilinmektedir. XX. yüzyılda da iki büyük dünya savaşının varlığı Batı dünya egemenlik ilişkilerin nasıl sürdürüleceğinin sonuçlandırılacağına kesin bir biçim kazanmamış olduğunu göstermektedir. Osmanlı'nın tasfiyesine rağmen Anadolu Türklüğünün bağımsız varlığını sürdürmeyi başarmış olması günümüz dünyası açısından önemini korumaktadır.

Türklerin Yakın Doğu'da Doğu-Batı çatışması içinde yer alması ve Anadolu'nun Türkleşmesi sonrası Batı için Doğu sorunu Türk sorundur. Anadolu'nun Türkleşmesi 1000 yıllık Türk ve dünya tarihi açısından önemli bir olaydır. Sadece Türk toplum tarihini değil günümüzü de belirleyen önemli bir aşama/sıçrama ve dönüm noktasıdır. Dünya tarihi ve Türk toplum tarihi açısından ayrı bir yeri vardır. Anadolu Türklüğünün Doğu-Batı içindeki yeri ve rolü günümüzü de etkilemektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu Anadolu Türklüğünün XX. yüzyılda aldığı biçimdir. Kendi başına ve kendi önemiyle bağlantılı olarak değerlidir. Cumhuriyetin 100. yılının kutlanması Batı açısından hâlâ "Doğu/Türk Sorunu"nun sürdüğünü göstermektedir. Cumhuriyetin kuruluşuna övgü ve sövgünün ötesinde önce bu olayın açıklanması önemlidir. XIX. yüzyılda Batı için Doğu/Türk sorunu nitelik değiştirmiştir. XX. yüzyılda Batı'nın Doğu/Türk sorununu bir dünya savaşı pahasına çözme çabası yeni Türkiye'nin kuruluşu ve özelliklerini anlamamıza imkân verecektir. İngiltere-Rusya arasında yapılan Reval Anlaşması (1908) bu sürecin başlangıcıdır. İngiltere ile Rus Çarlığının ortak siyaseti Osmanlı'nın tasfiyesi, İstanbul'un Ruslara verilmesi üzerinedir. XX. yüzyıldan itibaren Türk toplum tarihinde yalnızca olaylar yeni bir yön kazanmamıştır, düşüncelerimiz de yeni bir biçim kazanmıştır. Bu değişim Orta Asya Türklüğü ve İslam

¹ Maltepe Üniversitesi, 28.11.2023 tarihli toplantıda sunulmuştur.

² Her ikisi de Türkiye'de sosyolojinin temel konusudur.

³ Türkiye'de cumhuriyetin 100 yılını kutluyoruz, bundan önce Sosyoloji Yıllığının Türkiye'de sosyolojinin 101. Yılı adıyla yayımladığımızı belirtelim. Burada yayımlanan yazımızda Türkiye'de sosyoloji en önemli tartışmaların 1908-1923 ve 1960-1980 yılları arasında gerçekleştiği saptamasında bulunmuştuk. Birinci dönemdeki sosyoloji tartışmaların (üç tarz siyaset) sınanması I. Dünya Savaşı'yladır.

toplumlarıyla olan ilişkilerimizi de kapsamaktadır. Siyaset ve dünya görüşü düzeyinde bir değişim söz konusudur. İmparatorluğun sorunları ve çözümüyle ilgili bakışımız bu dönemde yeni bir biçim almıştır. 1-Birinci Dünya Savaşı, 2-Kurtuluş Savaşı ve 3-Yeni Türkiye devletinin kuruluşu birbirini izleyen zorunlu düz bir çizgi izlememiştir. Kendi başına önemli olan bu olaylar kronolojik bir akış sırasının ötesinde kendi başına önemli evreler ve bu evreleri anlamaya izin veren çeşitli seçimler, direnişler, karşıtlık ve anlayış değişiklikleri biçimindedir.

Türkiye'nin bağımsızlık savaşı ve sonrası kurulan yeni devlet öncelikle Batı egemenliğinden ayrı ve bağımsız bir tarihin karşı çıkışıdır. Kurtuluş Savaşı'na ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'ne devrim niteliği kazandıran olay budur. Osmanlı tasfiye olmuş olmasına karşın devleti kuran kadro Osmanlı kökenlidir. Yeni devlet Doğu ve Batı ile olan ilişkilerini yeniden değerlendirmiştir. Yeni devlet/toplum Batı kalıplarıyla yaklaşılsa bile sorunlarının çözümünü Türk toplum tarihinde aramıştır. Yeni Türkiye Batı'ya karşı ilk bağımsızlık savaşı vermiş Doğulu toplum örneğidir. Bağımsız varlığı toplum ve tarih ile ilişkili güçlü bir kimlik belirtisi olmuştur. Yeni Türkiye'nin Doğu toplumlarıyla yeni ilişkiler kurması ve bu ilişkileri yönetmesi, önderlik ve sözcülüğünü üstlenmesi söz konusu olmasa da Batı-dışı toplumlara ilham vermiştir. XX. yüzyılda yeni dönemi belirleyen en önemli olay dünya savaşı ve Osmanlı'nın tasfiyesidir ama aynı zamanda yeni Türkiye'nin kuruluşu ve sömürgelerin bağımsızlaşması olayı da yüzyıla damgasını vurmuştur.⁴ Yeni Türkiye devletinin bağımsızlığı Balkanlarda Batı kışkırtması sonucu Osmanlı'dan koparılarak ("Balkanlaştırma" adı verilen olay sonrası) kurulan millî devletlerden veya Arapların Osmanlı sonrası Batı yönetimi ve mandası altında kurdukları yeni devletlerle benzerlik göstermemektedir.

Kurtuluş Savaşı sonrası toplumların birbiri ile karşılıklı ilişkilerinde ve Batı ile ilişkilerinde siyasi bağımlılığa büyük bir tepki söz konusudur. Batı-dışı ülkelerde görülen anti-sömürgecilik mücadelesi ve bağımsızlıklarına kavuşmaları Batı içindeki çekişmelere dayalı yeni bir dünya savaşına karşı engel olmuştur. Bu nedenle Batı-dışı toplumlarla ilişkili siyaset dışı yeni bağımlılık kuramları öne çıkmıştır. ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrasında Batı içinde öncülük ve sözcülüğü de bu ilişkileri kurup yönetmesinden kaynaklanmaktadır. Bağımsızlık olayı günümüzde anlam değişikliğine uğramış olsa da Batı-dışı ülkeler için önemini korumaktadır. Türkiye'de bağımsızlık savaşı sonrası kurulan yeni devlet geniş kesimlerin kendi örgütlenmeleri içinde devlet yönetiminde etkili kılacak yeni kurumlar ve yeni bir kavrayış ve kimlik getirmiştir. Batı soygunculuğu ve sömürgeciliğine karşı çıkış ve bağımsızlık sonrası toplumların kendi kimliklerine/tarihine yönelik arayışlar Batı düzenini tehdit etmiştir. Yeni gelişmelere ve koşullara bağlı olarak Batı dünya egemenlik düzeni de değişiklikler göstermek zorunda kalacaktır. Cumhuriyetçilik Fransız Devrimi'nin temel ilkelerinden biridir. Batı-dışı toplumların bağımsızlık savaşları sonrası kendi devletlerine kavuşmaları ve kendi tarihleriyle ilişki kurlmaları sonrası devletlerarası yeni bir düzen ortaya çıkmıştır.⁵ İki kutuplu dünya düzeni bu açıdan önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak günümüzde cumhuriyetçilik/bağımsız devlet kuruluşları ve kavrayışı gözden düşmüştür.⁶ Fransız Devrimi'nin diğer ilkeleri özgürlük, eşitlik kavramları etnik, dinî, tekil kimlikler temelinde devlete karşıt bir nitelik kazanırken Batı düzeni bu mutlak kimliklerin ve değerlerin güvencesi sayılmaktadır. Bunun dışındaki bağımsız devlet savunusu ABD küreselleşmesi için engel olarak görülecektir. Kurtuluş savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu günümüz olaylarını anlamak açısından da kendi başına önemlidir.

⁴ Dünya savaşı bizim irademiz dışında ortaya çıkmıştır, ancak Anadolu Türklüğünün tasfiyesine karşı kanımızla, canımızla bilinçli bir irade ve direnç ortaya konulmuştur.

⁵ İsrail'in Gazze saldırısı sonrası Birleşmiş Milletler kurumunun devletlerarası düzen açısından iflas ettiği açıkça ortaya çıkmıştır.

⁶ Günümüzde cumhuriyet ve ulus devlet otoriterlik olarak görülmektedir.

Doğu/Türk Sorunu, I. Dünya Savaşı ve Anadolu Türklüğünün Bağımsız Kimliği

Osmanlı Batıcılışması XIX. yüzyılda başlamıştır. Devletin sorunlarına yeni bir siyasetle çözüm bulma çabasıdır. Toplumun Doğulu kimliğinin değişmesi amaçlanmamıştır. Osmanlı sorunlarına rağmen bir dünya imparatorluğu olarak varlığını sürdürebilmiştir. Batı dünya egemenliğinin geleneksel Doğu ülkelerini de kapsayan bir düzen olarak örgütlenmesi önünde en büyük engel Osmanlı olmuştur. Osmanlı, Batı içi çelişkilere dayalı askerî-siyasi müttefikler kurma anlayışı çerçevesinde varlığını korumaya çalışmıştır. Rus modernleşmesi ise Batı'ya Orta Asya üzerinden Osmanlı'yı dışlayan Doğu'ya yönelik yeni saldırı yollarını gösterme/açma çabası içindedir. Osmanlı ile Rusya arasında benzerlik ve karşıtlık Batı ile ilişkilerinde konumlarını değerlendirme çabasından kaynaklanmaktadır. I. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı'nın tasfiyesinin Batı'da ortak siyaset olmasıyla Osmanlı Batı içi çelişkilere dayalı yeni siyaset üretmekte zorlanmıştır. İngiltere ve Rusya arasında yapılan Reval Anlaşması (1908) sadece Osmanlı imparatorluk siyasetinin değil Anadolu Türklüğünün tasfiyesini (Balkan Türklüğünün tasfiyesine benzer biçimde) amaçlamıştır. Ancak Rusya'da ortaya çıkan devrim sonrası gizli anlaşmaların uygulanması mümkün olmamıştır.

Batı için XIX. yüzyıldan itibaren Doğu sorunu yeni bir biçim kazanmıştır. Batı Doğu ile ilişkilerde kazanmış olduğu üstünlüğe dayanarak dünyayı yeniden örgütlenme çabası içindedir. Bu yeni sorunlara ve çekişmelere neden olmuştur. Batı içi sınıflar ve toplumlar arası çelişki ortak ilkelerin ve yeni toplum modelinin savunulmasını gerektirmiştir. Fransız Devrimi ile eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, daha sonra ulusların kaderlerini tayin hakkı gibi yeni ilke ve yöntemler Anadolu Türklüğü için geçerli görülmemiştir. I. Dünya Savaşı bitmesine rağmen Anadolu Türklüğünün tasfiyesine yönelik olarak savaş sürmüştür. Anadolu Türklüğünün karşı direnci Batı'ya karşı Doğu ülkelerinde görülen ilk bağımsızlık hareketidir. Batı'da Doğu/Türk sorununun çözülmesi Osmanlı'nın varlığının sürdürülmesi konusu devletin bekası olmanın ötesinde Anadolu Türklüğünün de bekasına dönüşmüştür. Balkan/Rumeli Türklüğünün 500 yıllık varlığının tasfiyesi (geçmişte de İspanya'da Müslümanların ve Yahudilerin tasfiyesi) Anadolu Türklüğünün de 1000 yıllık varlığının tasfiyesinin mümkün olacağını göstermiştir. I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası Osmanlı askerî-siyasi kadroların esas kaygısı giderek imparatorluğu korumanın ötesinde Anadolu Türklüğünün ve devletin bağımsız varlığını sürdürmesi olmuştur. Devlet ve İttihat ve Terakki, İmparatorluğun birliği ve farklı unsurların birlikte yaşaması ilkesini savunmakta zorlanmıştır. Dünya savaşı öncesi Balkan ayaklanması ve savaşlarında bu açıkça görülmüştür. Savaş sırasında Osmanlı'ya karşı İngilizlerin örgütlediği Müslüman Arap ayaklanmaları, İngiliz sömürgesi Hindistan Müslümanlarının Osmanlı'ya karşı savaşmaları, İstanbul'un işgali sonrasında İngiliz İslamcılığının işgalin unsuru olmaları saltanatı/imparatorluğu ve hilafeti savunmayı zorlaştırmıştır.

I. Dünya Savaşı öncesi ve sırasında Osmanlı, imparatorluğunun unsurları olan Hristiyan ve Müslüman toplumları bir arada tutacak arayışlar içindedir. Bunun için belli girişimler vardır. Ancak başarılı olamamıştır. Gücümüz de yetmemiştir. İttihat ve Terakki Balkan ayaklanmalarından aldığı derslerle Osmanlı'ya yönetimine yakınlık duyan bağımsız/ulusal nüveler oluşturmaya çalışmıştır. Irak'ta, Suriye'de ve Kafkasya ve Orta Asya'da çabalarının bir yönü budur. Türkiye Cumhuriyeti ilk bağımsız Türk cumhuriyeti değildir. Türkiye'den önce Batı Trakya Türk Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti ilan edilmesine karşın bunlar varlıklarını sürdürememişlerdir.⁷ En ilginç Batı Trakya Cumhuriyetinin sonudur. Batı Trakya'da İttihat ve Terakki kadrolarının egemen olduğu yeni cumhuriyeti sürdürmek mümkün olmamıştır. İngilizler ve ortakları Kerkük ve Musul'da referanduma izin verilmemiştir, buna karşılık Batı Trakya'da referandum yapılmıştır. Batı Trakya'da Müslüman-Türk toplumu Türkiye'ye katılmak yerine referandumda Yunanistan'a katılmayı

⁷ "Yunan Anadolu savaşında keşke galip gelseydi" söylemi rastlantı değildir!

seçmiştir! Diğer bir örnek İttihat ve Terakki unsurlarının etkin olduğu Azerbaycan Cumhuriyeti'dir. İstanbul ve Anadolu'nun işgali sonrası bağımsız varlığını koruyamamıştır. Savaş sonrasında ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunarak Anadolu'da bağımsızlık hareketi başlamıştır. Ziya Gökalp Osmanlı imparatorluğunun yıkılması ve Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sonrası yazdığı kitapta (Türkçülüğün Esasları) mealen "Bundan önce milliyetçilik Osmanlı'ya karşı kullanılmıştı, şimdi milliyetçiliği Batı'ya karşı kullanma sırası bizde" demektedir. Ancak esas kaygı tutduğumuz son kale olan Anadolu'da varlığımızın korunması olmuştur. Rusya Türklüğünü ve yüz milyonlarca İngiliz (Hindistan, Arap) Müslümanlığının kurtarılması, savunulması ve öncülüğü bir yana dönemin koşulları içinde kendi bağımsız varlığımızı savunmak başarı görülmüştür. Balkanlardan ve Kafkasya'dan tasfiye edilince Anadolu'ya göçen Türk nüfusa rağmen Anadolu'da Türk nüfusunun sayısı azdır. Coşkuyla kutlanan Onuncu Yıl Marşı'nda "10 yılda 15 milyon genç yarattık her yaştan" diye bu nedenle övünmüştür.

Anadolu Türklüğünün kimliğini belirleyen olay siyasettir. Osmanlı dünya siyasetini sürdürmek mümkün olmadığından yeni Türkiye devleti Osmanlı dışında kendi bağımsız varlığını Türkçülükle tanımlamıştır. Anadolu Türklüğünün yeni siyaset/devlet aracılığıyla varlığını koruyabileceğine inanılmıştır. Yeni devleti kuran kadroların Osmanlı kadroları olması rastlantı değildir. Bu siyaset değişikliğine karşı en büyük tepki halktan değil yeni siyasette yer alamayan/itilen eski kadrolardan, bu görevlere aday kesimlerden ve yandaşlarından gelmiştir. Yeni siyaset/devlet aynı zamanda toplumun kimliğinin de belirleyicisi olmuştur. Doğu toplumlarında devlet/siyaset toplum birliği ve ideolojisinin de kurucusudur. Türkiye'de siyasetin toplum kimliğini belirlemesi veya tepeden inme devrimler bu nedenledir. Yenilenmenin kaynağı siyasi olması nedeniyle yeni siyaset/devrim karşıtları da aynı kaynaktan çıkmıştır. Yeni siyaset Batılılaşma seçiminin dışına çıkmamıştır. Ama Anadolu Türklüğünün tasfiyesine karşı en azından yeni gelişmelere yön veren Batı siyasetine ve tarihe toplumun da bir biçimde katılmasına ve varlığını korumasına izin vermiştir. Anadolu Türklüğünün Batı'ya karşı verdiği bağımsızlık savaşıyla tanımlanması Türklerin Anadolu'da varlık nedeni veya Anadolu'nun Türkleşmesi olayı ile de ilişki kurmaya izin verdiği için güçlü bir kimlik belirtisi olmasına izin vermiştir. Türk toplum tarihiyle ilişkisi ve devrimci yönü de bununla ilişkili tanımlanmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de bağımsızlık savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluşuna yeni eğilim kazandıracak gelişme Rusya'da gerçekleşen Bolşevik devrimidir. Bolşevik devrimiyle I. Dünya Savaşı öncesi gizli anlaşmalar uygulanamamıştır. Savaşın sonuçları açısından birçok sorunun yeniden değerlendirilmesi gerekmiştir. Devrim sonrası Rusya'sı ve İngiltere'nin çekişmesi ve uyuşmazlığı Bolşevik Rusya ile Anadolu Türklüğünün direnişi ve bağımsızlığı arasında bağlantı kurulmasını kolaylaştırmıştır. Bu dönemde Batı içi çekişmelerin ötesinde Bolşevik Rusya'nın mevcut dünya egemenlik düzenine karşı muhalefeti ve Doğu halklarına yönelik yeni bir düzen önerisinde bulunması da mümkün olmuştur. Bolşevik Rusya ve Türkiye kendilerine biçilen rolü ve koşulları aşma çabasıdadır. Yeni koşullarda eski ve yeni kadrolar değişik öneriler içinde seçim yapma imkânına sahip olmuştur. Türkiye bir yandan Bolşevik Rusya'nın önerdiği yeni toplumlararası ilişkilere devrimci yeni bir biçimde katılma olanağı bulduğu gibi, aynı zamanda buna karşıt bir biçimde Batı ilişkiler ağına farklı bir biçimde katılma yolunun da bir örneği olma imkânına sahip olacaktır. Türkiye'nin önünde artık birden fazla siyasi seçenek bulunmaktadır. İttihatçı kadrolar ile Kemalist kadrolar arasındaki ilişki ve farklılık bu temelde korunmuştur.

I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ve Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu Osmanlı'nın acziyet içinde bulunduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Aynı dönemde Doğu toplumları da büyük bir acziyet ve açmaz içindedir. Batı bu dönemde kendi gücüne büyük bir güven ve inanç duymaktadır. Ancak savaş sonrası Batı'ya karşı Doğu'da büyük bir tepki vardır. Bütün bu koşullar içinde Anadolu Türklüğü bağımsızlık savaşı ve yeni bir siyaset aracılığıyla dünya

içindeki konumunu ve yerini korumayı bilmiştir. Ancak bu görev ve konum Doğu toplumlarının savunulması ve temel sorunlarının çözümü olmamıştır. Doğu-Batı çekişmesi içinde temel sorunları ve çözümü tartışmak ve çözüm önermek yerine kendi bağımsız varlığına bağlı temel konumunu korunmak için izlenecek yollar üzerinde durmuştur. Anadolu Türklüğü olarak varlığını korumayı bilmiş ama seçimini bu kimliğe karşı Batıcılıktan yana yapmıştır. Bu terslik Batı üstünlüğünün tartışılmaz ve Doğu'nun da açmaz içinde bulunduğu koşullarda varlığını korumaya izin vermiş ancak uzun süreli bir çözüm ve kimlik oluşturmaya izin vermemiştir.

I. Dünya Savaşı ve sonrasında Batı-dışı toplumlarda Batı'ya karşı büyük bir rahatsızlık söz konusudur. Türkiye'de bağımsızlık savaşı Batı-dışı toplumlarda büyük bir heyecan yaratmış, savaşın sonucuna doğrudan etki etmese de güçleri nispetinde Doğu toplumlarınca desteklenmiştir. Özellikle üstünlüğü tartışılmaz görülen Batı'ya karşı Anadolu Türklüğünün vermiş olduğu bağımsızlık savaşının etkileri ve sonucu dikkatle izlenmiştir. Türkiye Doğu uygarlık alanındadır, Anadolu Türklüğü de bir Doğu toplumdur. Anadolu Türklüğünün Batı'ya karşı direnişi ve sadece Doğu'da değil Batı'da da dikkatle izlenmekte ve geniş kesimleri etkilemektedir. "Kemalist", "Kemalist Türkiye" tanımını ilk yapan Batılılardır ve Batı nüfusu/etkisi dışına çıkmaya çalışan, boyun eğmeyen "düzen bozucu" "asileri" belirtmektedir. Osmanlı dışında Türklük/Türkçülük ve Müslüman kimliği ile Kemalistler özdeşleştirilmektedir. Bolşevik Rusya ve Komünist Enternasyonal'in belgelerinde Ankara hükümetinin devrimci özellikleri tanımlanmaya çalışılmaktadır. Batı'da da Mustafa Kemal ile Lenin arasında benzerlikler ve farklılıklar tartışılmaktadır. Anadolu Türklüğü Doğulu kimliğine ve Batı'ya karşı direnişine/bağımsızlık savaşına rağmen Batı uygarlığı seçimini de reddetmemektedir. Ancak Anadolu Türklüğü varoluş mücadelesini genişleterek daha geniş bir cephede Orta Asya Türklüğü, İslamiyet ve Hindistan'la ilişkili Batı dünya egemenlik düzenine karşı muhalif yeni bir dünyanın sözcülüğü görüşünden de vazgeçmiş değildir. Kemalistler veya Enver Paşa'nın ittihatçılığı Orta Asya serüveni içinde "Doğu devrimcisi" olarak Bolşeviklerden farklı değerlendirilmektedir.

Kurtuluş Savaşı/Anadolu Türklüğü ve Rusya Türklüğü Arasında Bağlantı ve Ortak/Farklı İki Cephe

I. Dünya Savaşı sonrası bağımsızlık savaşında Türkiye'nin askerî-siyasi cephesi Anadolu ile Kafkasya-Orta Asya Türklüğü ile ilişkili olmuştur. Anadolu Türklüğünü tasfiye çabası tarihte ilk defa Anadolu Türklüğü ile Orta Asya Türklüğü arasında askerî-siyasi ortaklığı uygulamada somut bir gerçeklik hâline getirmiştir. Enver Paşa'nın dünya savaşının başlangıcında (Rusya'da devrim öncesi) müttefiki Almanya'nın karşı çıkmasına rağmen Orta Asya Türklüğü ile ilişkili Kafkasya cephesinin yüklenmesi, (Sarıkamış başarısızlığa rağmen), devrim sonrası Rusya, Azerbaycan ve Orta Asya Türklüğü ile ilişki kurma çabası içinde olması rastlantı değildir. Dünya savaşının yenilgiyle sonuçlanacağını bilincindedirler. Savaş sırasında ve sonrasında da buna göre bir tutum almışlardır. İngilizler kendilerine karşıt olarak ortaya çıkan İslamcılığı Osmanlıya karşı kullanmışlardır. İngiliz İslamcılığı içinde Osmanlı Arap-Müslüman halkları imparatorluktan kopmuşlardır. Savaş sırasında ve sonrasında İngiltere'nin esas çabası Reval Anlaşması'nı uygulamaya koymaktır. Ancak Rusya'da Bolşevik devrimin ortaya çıkması gizli anlaşmalarını uygulamaya imkân vermemiştir. Savaş bittiğinde Osmanlı yenilgiyi kabul etmiştir, ama Osmanlı Orduları Bakü'dedir ve anlaşma gereği çekilmiş olsa bile ordu silahlarını teslim etmemiştir. Anadolu savaşının en önemli stratejik desteği Bolşevikler ve Orta Asya Türklüğü ile doğrudan ilişki için Kafkasya coğrafyasında düzenlemeler önemli olmuştur. Enver Paşa Anadolu dışında savaşı sürdürmek ve Anadolu savaşına destek için Moskova, Bakü, Batum ve Orta Asya'dadır. Orta Asya Türklüğü ile kurulan ilişki Anadolu Türklüğünün Doğu-Batı çatışması içindeki öncülük, sözcülük deneyimini de kapsadığı için mevcut dünya dengesine karşıt yeni bir durum ortaya çıkmıştır.

İngilizler dünya savaşının galibi olarak İstanbul'dadır, ama Anadolu teslim olmadığı gibi Türk/Müslüman hatta Bolşevik Turan imparatorluğu kurma tehdidiyle İngiltere Hindistan için kaygılanmaktadır. Aynı zamanda İngiltere'nin yıllardır süren savaş yorgunu olması savaş öncesi siyasetini uygulamada sorunlara yol açmaktadır.

Yeni Türkiye devletinin kuruluşunu Batı'da görülen değişiklikler ve Sovyetler Birliği'nin kuruluşundan ayrı olarak anlamak mümkün değildir. I. Dünya Savaşı'ndan Türkiye yenik çıkmıştır, işgal altındadır ancak Anadolu Türklüğünün tasfiyesi, tarihten silinmesi konusundaki savaş öncesi planlar uygulanamaz durumdadır. Anadolu Türklüğü bu planlara karşı çıktığı gibi teslim olmamıştır, siyasi-askerî kadrolar yeni bir iktidar arayışı içindedir. Kararsız denge içinde birden fazla askerî-siyasi güç iktidar için çekişmektedir. Güçler arasındaki çelişki ve ayrılıklar, toplum içindeki sınıfsal güç ve farklılıklarından değil, toplumlar arası ilişkiler içinde sorunlara çözüm arayışındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Kurtuluş Savaşı sonrasında Ankara hükümeti kendini dağıtmak yerine tüm iktidarı elinde toplamıştır. Diğer bir deyişle birbirinden farklı, çelişik güçleri uzlaştırmak yerine kendi gücüne ve seçimlerine dayalı iktidarını genelleştirmiştir. Böylece kararsız dengeyi ve iktidar bunalımını aşarak yeni bir başlangıç oluşturabilmiştir. Toplumlar arası ilişki ve güç dengesi içinde sorunlara bulunan çözüm arayışları ve farklılıklar anlaşılmadığında Kurtuluş Savaşı "paşalar savaşı"na indirgenecektir.

Bağımsızlık savaşı iki cephede ortak ama farklı iki askerî/siyasi hareket içinde yürütülmüştür. İktidar sorunu en önemli sorunu olmuştur. Enver Paşa'nın başını çektiği hareket Anadolu Hareketiyle eş zamanlı Kafkasya-Orta Asya Türklüğü ile ilişki kurarak savaş ve bağımsızlık cephesine genişlik kazandırmıştır. Yine İstanbul'da Saltanat ve Ankara hükümeti karşıtlığı / ikiliği iç savaş biçimindedir. İşgal ve savaş nedeniyle iktidar sorunu Orta Asya Türklüğünü de kapsayacak biçimde devrimci bir nitelik kazanmıştır. Anadolu hareketi daha başlangıçta kurucu meclis ve kongreler ile öne çıkmıştır. Siyasi iktidar sorunu ile askerî çözüm iç içe girmiştir. Askerî-siyasi iktidar/bağımsızlık sorunu daha baştan önemlidir, iç ve dış ilişkilerin devrimci niteliğini belirleyen temel sorun olmuştur. İktidarın örgütlenmesi ile Türk devriminin/Anadolu Türklüğünün bağımsızlığının biçimlenmesi süreç içinde somut duruma uygun olarak birliktedir. Kurtuluş Savaşı'nda Ankara hükümetinin Anadolu Türklüğü dışında Orta Asya Türklüğü ile ilişkili cephesi, diğer yandan İstanbul'da saltanat ile karşıtlığı kararsız bir denge içinde birden fazla, ikili-üçlü iktidar sorunu biçimindedir. Anadolu hareketinin yönünü belirleyen ve diğer güçlerden onu ayıran en önemli özelliği toplumlararası ilişkiler içinde yerini ve rolünü belirleme çabası içinde iktidarını Anadolu Türklüğüne dayama çabasıdır. Mevcut egemen koşullara karşı Anadolu hareketinin Türk özelliği ve Batı dünya egemenlik düzeni ile çelişkisi ona bağımsız bir halk ayaklanması niteliği kazandırmıştır. Bu onun hem başarısı hem de iktidarın sınırlanmasının nedeni olmuştur. Bağımsız devlet niteliği kazanmak için uluslararası siyasette ödünler vermek durumunda kalmıştır. Gerçeklikte bu durum savaş sırasındaki mevcut dünya düzeninde ortaya çıkan kararsız dengenin vermiş olduğu genişlik ve imkânlardan vazgeçme ve sınırlanma anlamına gelmiştir.

Yeni Türkiye'nin Kuruluşu ve Tek Ülkede/Yalnız Devrim

Türk devrimi ile Rus devrimi daha çok karşıt özellikleri ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Ancak hem farklılık hem de ortaklığını anlamının yolu "tek ülkede devrim" anlayışından geçmektedir. Rusya'da devrim savaş öncesi ve sonrası Batı dünya egemenlik dengesi ve ittifak anlayışını değiştirmiştir. Rusya'da devrim sonrası tek ülkede sosyalizm teorisi Bolşevik Rusya'ya bağlı Komintern'in program ve taktikleriyle birleştirilen (dar anlamda Çarlık Rusya'sı ile sınırlı dar bir Rus ulusçuluğu dengesi çerçevesindedir. Geçmişte Batı'nın taşrası olarak görülen Rusya'da devrimin gerçekleşmesi ve devrimin merkezi olarak görülmesi Sovyetler Birliği'ni korunması ve savunulmasına dönüştürülmesinin belli sonuçları vardır.

Sovyetler Birliği'nde sosyalist devrim anlayışı dünya devrimi ve devrimci enternasyonalizmden vazgeçmenin örneği olarak geliştirilmiştir. Batı dünya egemenliğine sosyalist muhalefet ve devrim Sovyetler Birliği'nin uzantısı/takipçisi olarak kontrol ve denetim altına alınmıştır. Tek ülkede sosyalizm anlayışı ile sosyalizm Batı emperyalizmine/düzenine muhalif yeni dünya düzeni amacından uzaklaşarak mevcut dünya dengesi içinde/düzenle barışık uluslar/devletlerarası sistemin uzantısı ve temsili hâline gelmiştir. Batı düzeni içinde farklı bir siyasi seçim olmanın ötesine gitmemiştir. Dünya devrimi amacından vazgeçtikçe mevcut dünya düzeni içinde bir arada yaşamaya dönüşmüştür.

Reval Anlaşması sonrası Osmanlı'nın tasfiyesi gündeme geldiğinde İttihat ve Terakki de (sonraları Sovyetler Birliği'nin gerçekleştirdiği modele benzer biçimde) imparatorluk çerçevesi içinde bağımsız nüvelerden/cumhuriyetlerden oluşan devrimci yeni bir örgütlenmeyi amaçlamıştır. Ancak buna gücü yetmemiştir. Yeni Türkiye Kurtuluş Savaşı sonrasında Anadolu Türklüğü ile sınırlı tek ülkede devrim anlayışı ile sınırlanmış, İmparatorluk dönemi siyasi kadroları ve dünya görüşlerinden vazgeçmiştir. Rusya'da ve Türkiye'de devrim Batı dünya düzenine karşı muhalefet yerine kendi kendini/varlığını korumaya dönüşmüştür. Yeni devlet mevcut Batı düzeni ve kurulu ilişkilerin dışına çıkamamıştır. Ancak Yeni Türkiye dünya içinde konumunu koruduğu ve zengin bir mirasa sahip olduğu için (Osmanlı'dan vazgeçse bile) toplum olarak kimliğini Türk toplum tarihi birikimine dayamıştır, Anadolu Türklüğü ile Orta Asya Türk kimliği arasında ilişki kurmuştur. Türk tarihiyle kurduğu bu ilişki nedeniyle bağımsızlık savaşı sonrasında da güçlü bir Türklük vurgusu ve kimliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yeni devlet kendi kimliğini milliyetçilik olarak değil Türkçülük olarak tanımlamaktadır. Anadolu Türk kimliğine temel olarak bir yandan Orta Asya Türklüğü ile ilişki kurarken, diğer yandan (Anadolu'da kendi varlığını tartışma dışı bırakmak için) Anadolu tarihinin kökeni ile bağlantı kurmuştur.

XX. yüzyılda yeni Türkiye devletinin sorunlarına olan yaklaşımı XIX. yüzyılda olduğu gibi Batıcılışma çözümü/siyaseti içindedir. Batı dünya egemenliği çerçevesinde sorunlarına çözüm aramaktadır. XIX. yüzyıl sonrasında Batı dünya egemenliği evrenselleştirilmesine rağmen Batı'da ve Batı-dışı toplumlar arasında çelişki ve çatışmalar, bölünmeler söz konusudur. Her toplumun özel sorunları, çıkarları, farklılıkları olacağı görüşü ile Batı dünya egemenlik düzeninin evrenselliği milliyetçilik/ulus devlet örgütlenmesi ve ittifaklar içinde birlikte savunulabilmektedir. Mevcut dünya egemenlik dengesi ve Batıcılışma/modernleşme içinde farklı çıkarlara bağlı olarak, farklı toplumların varlığı ve sorunları olduğu teslim edilmektedir. Diğer deyişle dünyada ortaya çıkan gelişmelerden her toplumun aynı payı almasının mümkün olmadığı savunulmaktadır. Bunun ötesinde özellikle geleneksel imparatorluk örgütlenmelerini artık savunmak mümkün olmamaktadır. Bu tartışmadan en çok etkilenen Osmanlı İmparatorluğu/Anadolu Türklüğü olmuştur. Avusturya-Macaristan ve Rusya Çarlığı gibi imparatorlukların tasfiyesi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi aynı koşulların ve eğilimin sonucu değildir. Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi Rusya çarlığı ve Avusturya-Macaristan imparatorluklarının da gereğini ortadan kaldırmaktadır. Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiye bağımsız kimliğini ve varlığını devlet/toplum düzeyinde korumuştur. Ancak yeni devlet/toplum savaş sırasında ve sonrasında kendi varlığını Batı ilke ve yöntemleri çerçevesinde (bu nedenle siyasetin temellenmesi daha başlangıçta işgale ve onun Osmanlı uzantılarına karşı ulusal düzeyde, halka dayalı müdafaa-i hukuk dernekleri, kongreler, Ankara'da kurulan meclis, Türklük/Türkçülük/milliyetçilik vb. ilkeler içinde) savunulmuştur. Ankara hükümeti Batı dünya egemenlik düzenine karşı muhalefeti devrimci bir tarzda sürdürmüş olsa da mevcut dünya egemenliğini aşamamıştır. Ancak bu yönde bir arayışı da savaş sırasında mahkûm etmemiştir. Sovyetler Birliği'ne bağlı Türkiye Komünist Partisi, Ankara'ya bağlı Mustafa Kemal'in kurdurduğu Türkiye Komünist Partisi ayrıca sosyalist eğilimli Yeşil Ordu benzeri direniş örgütleri farklı seçenekleri koruma çabasını

göstermektedir. Ancak Anadolu hareketi giderek bu yönde sosyalist/devrimci arayışlardan kendisini kesin olarak ayırmıştır. Kurtuluş Savaşı ve sonrasında bir dizi yeni düzenlemeler devrimci karakterine rağmen Anadolu Türk toplum kimliğiyle sınırlıdır. Batı'ya karşı Doğu toplumlarına önderlik ve örneklik etme amacı taşımamıştır. Diğer bir deyişle kurtuluş savaşı ve yeni Türkiye devleti "tek ülkede" devrim anlayışı ile sınırlanmış, gücü yetmediğinden, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması sonrası Doğu toplumlarıyla olan ilişkisinden vazgeçmiştir. Yeni Türkiye devletinin öncelikle Orta Asya Türklüğü (Turan) anlayışından ve İslam toplumlarıyla olan bağının (laiklik) kesilmesi kendi ile sınırlı "tek ülkede devrim" anlayışını temellendirmiştir. Türk tarih tezi ve devrimler Türkiye ile sınırlı devlet/toplum düzeyinde yapılan yeni siyasi seçimin ve dünya görüşünün temellendirilmesi anlamını taşımıştır.

Yeni devletin en önemli özelliği komünizm/Bolşevik karşıtlığı biçimindedir. Türkiye'de toplumun mevcut dünya siyasetine katılması Bolşevik Rusya'ya karşı toplumlar arası ilişkilere farklı katılma ağının dışına çıkmamıştır. Türkiye, Doğu toplumlarına bağımsızlık savaşı yapmış ancak Bolşevik Rusya'ya karşı toplum/devlet örneğini oluşturmuştur. Türkçülük ve anti-komünizm yeni devlet ideolojisinin en önemli unsuru hâline gelmiştir. Türkiye'nin Rusya dışında Batı ile ilişkilere bağlı Doğulu toplum örneği olmasına karşılık toplumlararası ilişkilerde kendi belirleyiciliği olmamıştır. Türkiye'nin yeni siyaset ve rolünün ağırlığı yoktur. Doğu ülkeleriyle olan ilişkilerin yürütülmesi kendi dışındadır. Doğu toplumlar ile ilişkilerin yönetimini Batı ülkeleri üstlenince örnek olmasına karşılık askerî-siyasi ağırlığı olmamıştır. Cumhuriyetin ve devrimin yalnızlığı bu nedendir. Türkiye Doğu ülkelerinde emperyalizme karşı savaşta ortaya çıkan ilk bağımsız devlet/toplum örneği olarak Sovyetler Birliği'ne karşı bir rol üstlenmenin ötesine geçememiştir. Nitekim Sovyetler Birliği'nin oluşturduğu devletlerarası cephe (Türkiye'nin müdahalesi ve etkinliği dışında) ortadan kalkınca yeni Türkiye'nin siyasi seçiminin gerekçesi tartışmalı hâle gelmiştir.⁸ Türk devrimi Batı emperyalizme karşı ilk bağımsızlık savaşı olarak prestij kazanmış ve Batı-dışı toplumlara örnek/model olmuştur. Ancak devrimin Anadolu ile sınırlı kalması ve Doğu ile ilişkilerin Batı tarafından yönetilmesiyle Türk devrimi tek ülkede/yalnız bir devrim olarak kalmıştır. Mevcut dünya egemenlik düzenine muhalif/devrimci yönünden vazgeçilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında sömürge ülkelerin bağımsızlığa kavuşmaları ve kendilerine yeni bir yol arayışları söz konusu olduğunda da buna önderlik edememiştir.

Osmanlı imparatorluğu sonrası Anadolu Türklüğü temelinde kurulan yeni Türkiye devleti imparatorluk siyasetinden/dünya görüşünden vazgeçerek "tek ülkede/yalnız devrim" modeli ve örneği çerçevesinde yeniden örgütlenmiştir. Aynı dönemde Stalin tarafından formüle edilen "Tek ülkede sosyalizm" örneği/modeline karşı yeni bir örgütlenme olarak ortaya çıkmıştır. Rusya'da tek ülkede devrim modeli Çarlık Rusya'sı imparatorluk modeli içinde Sovyetlere dayalı yeni bir örgütlenme olarak gündeme gelirken Türkiye'de Osmanlı imparatorluk çerçevesi dışında Anadolu Türklüğü ile sınırlı kalmıştır. Her iki devrimin de ortak özelliği ve farklılığı birbiriyle karşıtlık ilişkisi üzerindedir. Türkiye ve Sovyetler Birliği mevcut dünya egemenliğine muhalif yeni bir siyaset savunusu olmaktan çıkarak, giderek Batı düzeni içinde devletlerarası ilişkiler içinde mevcut düzenle ortaklığa koşulmuştur. Bu nedenle mevcut dünya egemenlik düzenini pekiştirmenin ötesine geçememiştir. Ancak mevcut Batı dünya düzeninin açmazları ve krizleri nedeniyle kendi adlarına bazı kazanımlar elde etmeleri de mümkün olmuştur. Buna karşılık bu imkânları sürekli hâle getiren yeni bir siyaset/kimlik oluşturamamıştır.

Osmanlı'nın tasfiyesi sonrası kurulan yeni Türkiye devleti bağımsızlık savaşlarına önderlik ve sözcülük yapmak, devrimleri yayma ve yeni cumhuriyetler oluşturmakta yalnızdır. Yeni

⁸ Bir başka yönüyle de yeni koşullara bakılabilir. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi bir yandan yeni Türkiye devletinin kuruluşunu tartışma konusu hâline getirirken, yeni siyaset üretme imkânı da vermektedir.

Türkiye kendi varlığını koruma çabasıyla içe kapanmıştır. Ama bu durum mutlaklaştırılmamıştır. Nitekim Atatürk Hatay konusuyla özel olarak ilgilenmiş, gerekirse cumhurbaşkanlığını bırakarak gönüllü bir asi olarak Hatay'ın Fransız sömürge yönetiminden çıkıp bağımsız bir cumhuriyet olarak kuruluşuna katkıda bulunacağını açıkça belirtmiştir. Hatay Cumhuriyeti (II. Dünya Savaşı arifesinin belirsizliği içinde) Türkiye'ye katılmıştır. Kıbrıs Savaşı sonrasında Türkiye'nin askerî-siyasi koruması altında "Kıbrıs Türk devleti" 50 yıldır varlığını sürdürmektedir. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi sonrasında Kafkasya ve Orta Asya'da bağımsızlığını ilan eden Türk devletleri ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. Yugoslavya'nın dağılması sonrasında ortaya çıkan yeni cumhuriyetler için de aynı durum söz konusudur. Günümüzde adı konulmamış olsa bile "Ön Asya/Yakın Doğu Türk Devletleri" topluluğu bir gerçeklik hâline gelmiştir. Bu değişiklikler Türkiye'nin uyguladığı siyasetler sonucu olarak ortaya çıkmamıştır. Ancak dünya egemenlik ilişkilerinde değişim, II. Dünya Savaşı sonrası sömürgeciliğin tasfiyesi yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkmasına benzer biçimde günümüzde yeni koşullar ve sorunlar ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin ve Yugoslavya'nın tasfiyesi, Orta Doğu'da değişimler yeni sorunlar yanında yeni imkânların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunu değerlendirip değerlendiremeyeceğimiz bize düşmektedir. Buradaki biz, hükümet/devlet ile sınırlı değildir. Siyaset ve dünya görüşümüzün gelişmesi ve topluma yeni ufuk açmakla ilişkilidir.

Günümüzde bizim dışımızdaki gelişmelerin sonucu olmuş olsa da yeni koşullar söz konusudur. Geçmişte Anadolu Türklüğü ile Orta Asya Türklüğü tarih içinde ayrı ve karşıt bir yerdedir. Anadolu Türklüğünün tarihi Orta Asya Türklüğünden ayrı olarak biçimlenmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda Orta Asya Türklüğü ile Anadolu Türklüğü açısından ortak bir çerçeve ve cephe ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunun bu anlamda kendi başına bir önemi vardır. Günümüzde Orta Asya Türklüğü ve Orta Doğu arasında Sovyetler Birliği'nin ve Yeni Türkiye'nin oluşturduğu örtü/engel ortadan kalkmıştır. Rusya ve Türkiye'de devrimler birbirine karşıt yönde olsa da ortak noktaları sosyalizmin ve kapitalizmin ilkeler ve yöntem düzeyinde geçersiz, güdük kalması ve farklılıkları mutlaklaşmasıdır. Günümüzde bağımsızlıklarını kazanan ülkeler Batı üstünlüğüne dayalı kurulu ilişkiler üzerinde bir değişiklik yaratmamış bu ilişkilerde bir yer edinme çabasının dışına çıkmamıştır. Sovyetler Birliği'ne bağlı yeni devletler için de durum değişik olmamıştır. Ancak bağımsızlığını kazanan ülkeler her ne kadar mevcut ilişkilerde etkili olmasalar da kendi tarihleriyle ve kimlikleriyle ilişki kurmaya çalışmaları nedeniyle yeni düzende yer edinme çabası bir kimlik belirtisine dönüşmektedir. Batı sosyalizmi ve kapitalizm kendisini evrenselleştirmek istemesine rağmen yeni uzlaşmaz çıkarlar ve karşıtlıklar üretmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki ittifak ilişkisi ve Soğuk Savaş sırasında İki kutuplu dünya mevcut düzen içindeki çekişmelerdir. Batı düzeninin çelişkileri mevcut dünya egemenlik çerçevesi içinde aranmıştır. Dünyanın kaderini belirlediği söylenen sosyalist ve kapitalist bloklar arasındaki çatışma ortadan kalkmasına karşılık toplumlar arası ilişkilerde çekişme ve çatışmalar ortadan kalkmamıştır. Bu durum Batı dünya egemenliğinin mutlaklaşmasından başka bir sonuç vermemiştir. Günümüzde Batı modernleşme anlayışından vazgeçilmesi, etnik, dinî, cinsiyet ve uygarlık düzeyinde farklılıkların mutlaklaşması rastlantı değildir.

Sonuç Yerine: Anadolu Türklüğünün Devlet Kurma ve Devamlılığını Sağlama Yeteneği

Günümüzde Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşuna yönelik siyasi suçlamalar ve kötülerle karşılaşmaktadır. Bu eleştiri giderek yeni bir devlet çözümünün ve kavrayışı olmanın dışında devletin ve siyasetin reddedilmesine dönüşmektedir. Siyaset toplumsal ve tarihî koşullarda gerçekleştirilebilir bir çözüme izin veren çabadır. Devlet toplumun vazgeçemediği bir kuruluş ve çözümü kavramaya uygun bir yapı olarak önemlidir. Devlet ve siyaset karşıtlığına dayalı olarak toplumların sorunlarının çözülebileceğini sanmak yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Günümüzde Türkiye'de devletin Batıcılığa

çabası içinde sorunlarının çözülebileceği yönündeki açıklamalar devlet/toplum düzeyinde rahatlıkla savunulamamaktadır. Son iki yüzyıldır uzun süreli çözüm ve kimlik üretmekte sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu durumda sorun devlet veya toplumun kendisindeymiş gibi bir görüntü oluşmaktadır. Osmanlı ve yeni Türkiye devletinin kuruluşu hatta varlığı tartışmaya açılmaktadır. Devletin ve toplumun çözülmesi ve giderek günümüzde savunulmaması devlet ve toplum dışı marjinal örgütlenme ve kavrayışların öne çıkmasına neden olmaktadır. Ancak bu örgütlenmeler mevcut çözümü/devleti aşamadığı için devlete paralel yapılar olmaktan ileriye gitmemektedir. Bu durum ABD eksenli küreselleşme anlayışıyla da uyumludur.

Türkiye geniş düzeyde çözümü devlette ararken diğer yandan devletin varlığı sürekli sorgulanır durumdadır. Bu durumda kendini devlet yerine koyan marj dışı yapılanmalar daha sınırlı, gündelik sorunlarla ve basit ilişkiler içinde geçici, anlık imkânlardan yararlanmaya çalışmaktadır. Bu girişimler toplum/devlet düzeyinde bir çözümden uzak anlık ilişkilere dayalı, kendi çabamızın ürünü olmayan imkânlar ve koşullardan yararlanma biçimindedir. Bu girişimler yeni arayış çabası yerine bunalımlara/krizlere dayalı bir yapı içinde baş gösteren zayıflıklar, zaaflar olmaktan ileri gitmemektedir. Mevcut dünya ilişkileri düzeninde askerî, siyasi, ticari değişik düzeylerde on, yirmi yıllık periyotlarla ortaya çıkan zaaf ve bunalımlar günümüzde sürekli kriz/bunalıma dayalı kaotik bir yapıya dönüşmüştür. İlişkilerin denetimi kendinde olmadığı için Türkiye yeni gelişmelerden daha çok etkilenmektedir. Giderek kurumlar temsil yeteneğini yitirmiştir. Sorun, geliştirilen çözümlerin geçici çözümler olmasındandır. Yeni gelişmelere uyum için bir yandan otoriter bir yönetim yapısı oluşurken diğer yandan keyfî uygulama ve kurallar geçerli hâle gelmektedir. Bu nedenle düzen giderek hiçbir doğruyu, görüşü, ahlakı, dini, kimliği savunamaz hâle gelmektedir. Günümüzden yola çıkarak sorunu cumhuriyetin kuruluşunda veya Batıcılışmada veya daha öncesinde Osmanlı'da aramak gerçekte hiçbir şeyi değiştirmemektedir. Bu durumda sorun sürekli olarak devlette veya toplum özelliklerinde aranmakta, devleti ve toplumu suçlamanın, horlamanın ötesine geçmemektedir. Sonuçta devamlılığı olan yeni bir siyaset/çözüm üretilmediğinden Anadolu'daki varlık nedenimiz tartışmalı hâle gelmektedir. 200 yıldır devletin/toplumun "bekası" sorunundan söz edilmesi sürekliliği olan bir siyaset ve çözüm/kimlik oluşturamamaktan kaynaklanmaktadır. Yönetim kadrolarının ve toplumun dramı da bu nedenledir.

Batı XIX. yüzyılda elde etmiş olduğu dünya egemenliği ve üstünlüğüne karşı dünya egemenliğini örgütlenme ve yönetme konusunda günümüzde de sorunlarla karşılaşmaktadır. Batı egemenliğini geleneksel Doğu toplumlarını da kapsayacak kadar genişletmiş olsa bile Batı-dışı toplumları Batı'nın kurmuş olduğu egemenlik ilişkilerine katması yeterli olmamıştır. Doğu ve Batı ayrımı ve çatışması sürmektedir. Batı'nın Batı-dışı ülkelerle kurduğu ilişki her ülkede farklılık göstermekte ve geniş toplum kesimlerinden önce siyasi iktidarları ilgilendirmektedir. Bu durumda sadece Doğu'da yönetimler değil aynı zamanda bütün muhalefetlerine karşın geniş toplum kesimleri de siyasi etkinliklerini yitirmektedir. Batı egemenliği ve etkisi dışına çıkmak mümkün olmamaktadır. Bunun ötesinde Batı ile Batı-dışı toplumlar arası farklılıklar savunulsa bile Batı üstünlüğü/egemenliği geçerliliğini sürdürmektedir. Batı ile ilişkiler egemenlik ilişkisi dışına çıkmadan kesintisiz sürmektedir. Doğulu toplum kimliği ile Batı arasında kopukluk tehdit oluşturamamaktadır. Mevcut düzene alternatif yeni düzen/siyaset söz konusu olmadığı için verili ilişkiler içinde Batı'ya karşı tepki yönsüz ve sonuçsuz kalmaktadır. Batı üstünlüğü karşısında toplumlar direnç göstermek için ya her türlü kimlik tanımını reddetmekte ya da mutlak/donmuş muhafazakâr bir kimlik tanımı içine sığınarak kendi içinde kutuplaşmaktadır. Egemen siyasete karşı olmanın ötesinde dünya uygarlık mirasına karşı tahrip edici marj dışı unsurlar mevcut düzende yer bulmaktadır. Böylece yeni arayışlardan ve temel sorunları tartışmaktan giderek uzaklaşılacaklardır.

Yeni Türkiye'nin kuruluşu sonrasında belli sorunlarına karşın Türkiye devlet/toplum düzeyinde dünyadaki gelişmelerin ve tarihin dışında değildir. I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Türkiye imparatorluk coğrafyası içinde cumhuriyetler veya Trakya, Kafkasya, Mesul, Kerkük gibi bölgelerde devlete bağlı özerk yapılar oluşturamamıştır. Ancak Batı dünya egemenlik örgütlenmesi ve sorunlarıyla ilişkili olarak bütünüyle kendi içine kapalı da kalmamıştır. Marj dışı örgütlenmeler Batı ile ilişki kursa bile mevcut devletin yerini alabilecek bir örgütlenme ve çözüm önerememişlerdir. Mevcut devlet/toplum kimliğinin yerini alan kapsayıcı/devrimci yeni bir siyaset ve kimlik oluşturamamışlardır. Türkiye, konumu nedeniyle Batı içi çelişkiler ve devletlerarası ilişkiler çerçevesinde dünya siyasi gelişmelerini içindedir. I. Dünya Savaşı sonrası Balkanlarda ve Müslüman Arap ülkeleriyle kurulan ittifaklar bunun bir örneğidir. Mevcut dünya egemenlik düzeninin dışına çıkmadan, düzenin marjında bazı kazanımlar da elde etmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşu sonrası Fransız sömürgeciliğine karşı Hatay'da ilan edilen Hatay Cumhuriyeti başarılı bir örnektir. Türkiye'nin çabasıyla Hatay Cumhuriyeti Türkiye'ye katılmıştır. Sömürgeciliğin tasfiyesi sonrasında Arap Yarımadasında yeni kurulan Müslüman Arap devletleri İngiliz yandaşı olmayı sürdürmüşlerdir. Buna karşılık Kuzey Afrika'da Fransa'ya karşı bağımsızlığı için mücadele veren Arap ülkeleri Kurtuluş Savaşı'nı örnek almışlardır. (Türkiye bu süreçte ters bir tavır içinde olmasına karşın.) Türkiye II. Dünya Savaşı sonrası Sovyetler Birliği'ne karşı ABD cephesi içinde (NATO) askerî-siyasi önemini korumuştur. Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir başka ve farklı örnektir. Yine Orta Asya'da da Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi sonrası ortaya çıkan bağımsız yeni cumhuriyetleri ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. Farklı bir süreç içinde Yugoslavya'nın tasfiyesi sonrası ortaya çıkan cumhuriyetler için de aynı tavır geçerli olmuştur. Eski Osmanlı tarihi-coğrafyasında gerçekleşen bütün bu süreç Batı dünya egemenlik ilişkilerinde ortaya çıkan değişikliklere bağlı olmasına ve Türkiye'nin doğrudan bilinçli etkinlik ve müdahalesi dışında ortaya çıkmasına rağmen Yeni Türkiye'nin kuruluşu ve Anadolu'da bağımsız varlığını sürdürmesi bu yeni gelişmelerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Türkiye günümüzde de Batı dünya egemenliğine karşı yeni bir düzenin/sıçramanın savunucusu olarak değil Batı dünya egemenliğinin yarattığı sorunlar içinde varlık belirtmektedir. Tarihin içindedir ama bu rol kendi örgütlenmesi ve kavrayışının bir ürünü değildir. Günümüz ABD eksenli dünya egemenlik düzeni kendini mutlaklaştırarak, koşullar üstü, toplum üstü, tarih üstü bir nitelik kazanmaya çalışmaktadır. Mevcut dünya düzenini verili ilişkiler içinde etkilemek, ortak olmak mümkün olmamaktadır. Mevcut dünya düzeni Doğu-Batı çatışmasını aşması söz konusu olmamasına rağmen kendi egemenliğini bütün çekişme ve çatışmanın dışında/üstünde aşılmaz görmektedir.

Türk toplum tarihi dünya tarihini oluşturan temel çatışmalarla ilişkili çözümlere dayalı olarak büyük bir zenginlik göstermiştir. Türkler tarihlerinde yeni devlet kurucusu olarak tanınmaktadır. Diğer bir deyişle oluşturdıkları siyaset/devlet çözümünün önünde engele dönüştüğünde mevcut devlet yıkılması ve yeni devlet oluşturmaktan kaçınmamışlardır. Türkler dünya tarihine yön veren temel çatışma içinde yer almışlar, bu çatışma içinde devlet/siyaset sahibi olarak varlık belirtmişlerdir. Türkler başlangıçta Orta Asya'da göçebe-yerleşik uygarlıklar arası çatışması içinde kimliklerini kazanmışlardır. Yakın Doğu/Anadolu'da ise Doğu-Batı uygarlıkları arasındaki çatışma içinde devlet-toplum kimliğini oluşturmuşlardır. Türklerin tarihte devlet kurma girişimlerini yönlendiren en önemli etken uygarlıklar arası ilişkilerde baş gösteren bunalımlar/krizler/çatışmalar olmuştur. Türkler Anadolu'da tarihi yönlendiren Doğu-Batı çatışmasında Doğu'nun sözcüsü, temsilcisi olarak egemen siyasetlerin üzerinde yeni bir çözümün savunucusu ve öncüsü olmuşlardır. Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı devletinin kuruluşu/Osmanlılık bu siyasetin en mükemmel örneği olmuştur. Osmanlı âdeta Türk toplum tarihinin, devlet ve toplum örgütlenmesi birikiminin toplamı ve en üst düzeyde ifadesi olmuştur. Türkler Doğu-Batı çatışması içinde dünyada pek çok değişimin gerçekleştiği Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ dönemlerini kapsayan, tarihin en uzun süreli devletlerinden birini kurmuşlardır. Osmanlı

dünyada yeni gelişmelere cevap veren bir devamlılığa sahip olmuştur. Osmanlı'nın Batıcılışması da Doğu-Batı çatışması içinde bir rol değişikliğine dayalıdır. Devlet Batı içinde çelişkilere dayalı olarak Osmanlı/Türk özelliğini korumuştur. Osmanlı'nın Batıcılışması Batı'nın Doğu soygununa ortak olmak değildir. Bu nedenle Batı kimliğini paylaşması söz konusu olmamıştır. I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı tasfiye edilmiştir, ancak yeni devlet/toplum Türk özelliğini korumuştur. Anadolu Türklüğü bağımsızlık savaşı ile Anadolu Türklüğünün tasfiyesine karşı durduğu için Türk toplum tarihiyle ilişkisini kaybetmemiştir.

Osmanlı'nın tasfiyesi bir dünya savaşı pahasına olmuştur. Osmanlı yıkılmasına karşın Türkler savaş sonrası Türk toplum mirasının sahibi yeni bir devlet ortaya çıkarmayı bilmiştir. I. Dünya Savaşı sonrasında sorun, kurduğumuz devlette değildir; sorun çözümün/kimliğimizin geçici (Sovyetler Birliği'ne/komünizme karşıt) olma niteliği taşımasıdır. Kalıcı temele bağlı bir çözüm olmaması, Sovyetler Birliği'nin çözülmesi gibi büyük değişikliklerde değişimi denetleme ve yönlendirme konumunda olmamız nedeniyle devlet/toplum kimliğimiz tartışılmalı hâle gelmektedir. Osmanlı'nın Orta Asya Türk devletinden farklılığı kendisine bağlı bir çözüme süreklilik kazandırması, kuruluşun Batıcılışması da dâhil farklı koşullar ve sorunlar karşısında kendisini yenileyebilmesi, yeniden siyaset üretebilmesidir. Cumhuriyetin kuruluşu da kendi varlığımızı korumakla sınırlı olsa da yeni bir siyaset üretebilme yeteneğimizi göstermektedir. Türkiye'nin günümüzde her şeye rağmen tarihî zenginliğinden söz edilmesi, askerî yeri ve rolünün, konumun öneminden söz edilmesi bunu göstermektedir.

Osmanlı'nın yerine Doğu toplumları yeni bir çözüm ortaya koyamamışlardır. Batı'da Osmanlı sonrası dünyada yeni bir düzen ve çözüme geçerlilik kazandıramamış, debelenip durmaktadır. Türkiye'nin Doğu ve Batı için esas önemi buradan gelmektedir. Anadolu Türklüğü Batı'ya karşı devlet yönetimi için Yakındoğu'da askerî-siyasi yönüyle en önemli insan kaynağı olmuştur. Batıcılışması serüvenimizde de bu özellik değişmemiştir. Kurtuluş Savaşı'nda da bu özelliğimizi ve direncimizi dünyanın en büyük güçleri karşısında göstermiştir. Türk devrimi emperyalizme karşı Doğu'da ilk bağımsızlık savaşı örneği olmuştur. Yeni Türkiye (nüfusumuz 5-10 milyondur) ancak kendi kendini koruyacak bir konumdadır. Osmanlı'nın son 20-30 yılı kuzey Afrika'da, Balkanlarda, Kafkasya'da savaşlarla geçmiş, bir dünya savaşından sonra kurtuluş savaşı vermek zorunda kalmıştır. Halk yorgundur. Yeni bir serüvene atılmaya gücümüz de yetmemiştir. Türk insanı yeni siyaset oluşturmaya, devlete yakınlığı ve desteği mevcut dünya egemenliğine karşıt yeni bir düzen alternatifini arayışı açısından en önemli dayanağımızdır. Cumhuriyeti ve yeni Türkiye devletini kuran kadro da bu zenginliğimizin bilincindedir. Yeni Türk tarih tezinde Türklüğün abartılı övgüsü ve uygarlık yaratıcı özelliğin vurgusu Osmanlı İmparatorluğu'ndan vazgeçmemiz sonrası ortaya çıkan boşluğu kapatmak içindir.

Cumhuriyet dünya tarihi içinde kurduğunuz en mükemmel ve en başarılı devlet örneği değildir, ama yeni Türkiye'nin kuruluşu Doğu halkları açısından devrimci bir nitelik taşımıştır. Anadolu Türklüğü tarih içinde kendi varlığını korumayı ve kendi kendisini yenilemesini bilmiştir. Türkiye dünyada büyük değişikliklerin yaşandığı, Doğu-Batı çatışmasının ve ilişkilerin denetlendiği bir bölgededir. Gelişmelere dışında kalması veya dünyadaki gelişmelere yabancı kalması mümkün değildir. Bu gelişmelerden olumsuz etkilendiği gibi aynı zamanda bu gelişmeler üzerinde söz sahibi olma imkânı da bulmaktadır. Türkiye bütün alt üst oluşlara yanıt verdiği ve direnebildiği ölçüde tarihi ile bütünleşecektir. Yeni Türkiye'nin kuruluşunun 100. yılı bu açıdan önemlidir. Anadolu Türklüğünün dünya tarihi içinde üstlendiği yer ve rol aşılammıştır. Yeni Türkiye günümüzde de Osmanlı siyasetinin mirasçısı olmaya devam etmektedir. Dünya içindeki konumumuz değişmemiştir. Anadolu Türklüğü cumhuriyetin 100. yıl dönümünde siyasete ve devlete yakınlığıyla, devlet kurma ve sürekliliğini sağlama yeteneğini kanıtlamıştır. Sorunlarımız elbette vardır ancak sosyalistler bile sorunsuz bir devlete ancak belli bir aşamadan sonra geçilebileceğini

belirtmiştir. Sorunların olması aynı zamanda sorunların çözümü için belli imkânların da olması anlamına gelmektedir.

Geçen yüzyılda sosyalizm, kapitalizmin çöküşünün sonrası yeni düzenin örgütlenmesi modeli olarak görülmüştü. Batı sosyalizmi düzenle uyuşunca düzeninin gelecekte alacağı gerekli biçimin örneği olmaktan çıkmıştır. Günümüzde Batı düzeninin çökmesi sonrası düzenin alacağı alternatif yeni biçim ve görüş ortaya konulamamıştır. Mevcut dünya egemenliğine karşı çıkış yeni bir düzen önerisi olmak yerine ayrı dünyalar arası kaçınılmaz bir çatışma olmaktan ileri gitmemektedir. Çekişme, mevcut dünya egemenliği içinde söz sahibi olmanın çatışmasına dönüşmüştür. Mevcut düzenin aşılması, yeni devrimci bir çözüm ve sıçrama amaçlanmamaktadır. Batı toplumlarından ve Doğu toplumlarından yeni bir atılım ve öncülük beklenmemektedir. Buna karşılık Türkiye'nin Doğulu, Türk, Müslüman kimliği ile devrimci kimliği ve sosyalizm/yeni bir dünya düzeni oluşturması arasında bir çelişki ve çatışma yoktur. Türkiye'nin yeni bir dünya ve "barış içinde birlikte yaşama" görüşünü savunması Osmanlı deneyimi/Osmanlı barışı nedeniyle bir hayal değildir. Günümüzde dünya tarihinin geldiği yer dünya barışının maddi koşulları için yeterli birikim ve zenginliği taşımaktadır. Sorun mevcut dünya egemenlik düzeninin aşılmasıdır.

Anadolu Türklüğünün temel sorunlara bağlı olarak sorunlara çözüm üretme yeteneği, devlet kurma ve devamlılığı oluşturma özelliği günümüz dünya sorunlarının aşılması açısından bir imkân ve anlam kazanmaktadır. Devletin ve toplumun varlığı ve kaynağında siyaset oluşturma gücü bulunmaktadır. Batı dünya egemenliğine rağmen Batı içinde ve Batı-dışında değişik ülkelerle olan ilişkilerdeki farklılıklar ve sorunlar, mevcut Batı dengesini sürekli tartışma konusu yapmaktadır. Batı dünya egemenlik düzeninin ortaya çıkışı kendi işleyişi ve doğal gelişmesinin sonucu olmadığı gibi düzenin çöküşünün de kendiliğinden ve açmazları sonucu olmayacağı açıktır. XX. yüzyılda iki büyük dünya savaşına neden olan bu tartışma günümüzde XXI. yüzyıl başında daha büyük bir açmaza ve kıyıma dönüşme eğilimindedir. Buna karşılık Doğu-Batı çatışmanın bütünüyle aşılması konusunda bir tartışma söz konusu değildir.

Türkiye'nin önemi ve zenginliği; nüfusu, üretim imkânlarından, endüstriden, tarımdan, yüzölçümünden değil, siyasi ve stratejik konumundan ve buna bağlı olarak siyaset oluşturma gücünden kaynaklanmaktadır. Bu, geçmişte olduğu gibi bugün de en önemli zenginliğimizdir. Anadolu Türklüğü kimliğinin en mükemmel ifadesi olan Osmanlı'nın vasfı sınır bekçiliği veya askerliğin ötesinde Doğu-Batı ilişkilerinde barışı düzenlemek ve örgütlemektir. Siyaset sahibi olmak bu nedenle önemlidir. Toplumlar arası ilişkilerde yeni askerî-siyasi bir çözüm söz konusu olduğunda Anadolu Türklüğü bu siyasete destek olacak potansiyelini günümüzde de korumaktadır. Toplumun siyasete verdiği önem de bundan kaynaklanmaktadır. Bu aynı zamanda siyasetin oluşturduğu zenginliğe ortak olma imkânı taşıdığı için eski Osmanlı tarihi-coğrafyasında siyaset dışı kalan geniş kesimlerin, halkların da bu siyasete destek/ortak olmasına imkân vermektedir. Bu az bir zenginlik değildir. Osmanlı barışı bu nedenle önemlidir. Osmanlı ortadan kalkmasına rağmen yeri doldurulmadığı için önemini korumaktadır. Osmanlı sonrası dünyanın yönetimini üstlenen İngiltere-ABD'nin askerî bütün başarılarına karşın kendilerine bağlı bir barıştan (Amerikan barışından) söz etmeleri mümkün olmamıştır.⁹ Bugün dünyanın ve eski Osmanlı coğrafyasının içindeki durum bunun en açık kanıtıdır. Anadolu Türklüğü bu anlamda uygarlıklar arası ilişkilerde yeni bir dünyanın öncüsü ve sözcüsü olma potansiyelini sürdürmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılı bu gerçeklikle bütünleştikçe önemi daha çok ortaya çıkacaktır.

⁹ Aynı durum Sovyetler Birliği ve Çin için de söylenebilir. Geçmişte dünya barışı bir yana, sosyalist olduğunu söyleyen bu iki devlet bir araya gelememiştir!